

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фізичної реабілітації, спортивної медицини,
фізичного виховання і здоров'я

ОСНОВИ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ

**Тема 7. Психологічна та професійна реабілітація: мета, завдання,
оцінка ефективності**

Методичні рекомендації для практичних занять
студентів I курсу медичних факультетів
спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія»

Запоріжжя

Затверджено:

на засіданні кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізичного виховання і здоров'я ЗДМУ

протокол № 1 від 29.08.20 р.

на ЦМР ЗДМУ

протокол №1 від 29.08.20 р.

Автори:

Сазанова І.О., старший викладач кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізичного виховання і здоров'я ЗДМУ;

Методичні рекомендації призначені для студентів, які навчаються за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» ЗВО МОЗ України. Містять базові питання з практичної діяльності у фізичній реабілітації, вивчення яких передбачено навчальною програмою з дисципліни «Основи практичної діяльності у фізичній реабілітації»

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Психологічна та професійна реабілітація: мета, завдання, оцінка ефективності

Курс: I

Спеціальність: 227 «Фізична терапія, ерготерапії»;

1.Заняття №7

2.Тривалість теми 2 (год.).

3.Навчальна мета: Ознайомитися з поняттям психологічної та професійної реабілітації.

Знати: Поняття « реабілітації» та її аспекти

4.Базові знання, вміння, навички, необхідні для вивчення теми (міждисциплінарна інтеграція

№ з/п	Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
1.	Анатомія	Знати анатомічну будову тіла людини, особливості шкіри, скелетно-м'язової системи та опорно-рухового апарату.
2.	Фізіологія	Знати особливості фізіологічного стану організму у стані фізіологічного спокою та після дії на нього масажу.

5. Зміст теми:

ПСИХОЛОГІЧНА ТА ПРОФЕСІЙНА РЕАБІЛІТАЦІЯ: МЕТА, ЗАВДАННЯ, ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ

Психологічна реабілітація – система заходів, спрямованих на відновлення, корекцію психологічних функцій, якостей, властивостей особи, створення сприятливих умов для розвитку та утвердження особистості (З А К О Н У К Р А Ї Н И *Про реабілітацію інвалідів в Україні (ст.1)* м. Київ, 6 жовтня 2005 року N 2961-IV). Це відновлення втрачених психічних утворень або психічних операцій. Психічні функції можуть бути порушені як в результаті травми, фізичної або психічної, так і в результаті спотворень в процесі розвитку (наприклад, гіперопіка батьків, неповна сім'я, неадекватна референтна група і так далі).

Мета психологічної реабілітації полягає проведенні заходів щодо своєчасної профілактики і лікування психічних порушень, по формуванню у пацієнта свідомої і активної участі в реабілітаційному процесі.

Психокорекція – це система заходів, спрямованих на виправлення недоліків психологічного розвитку чи поведінки людини з допомогою спеціальних заходів психологічного впливу.

Психологічна підтримка – система соціально-психологічних, психолого-педагогічних способів і методів допомоги особі з метою оптимізації її психоемоційного стану в процесі формування здібностей і самосвідомості, сприяння соціально-професійному самовизначенню, підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці та спрямуванню зусиль особи на реалізацію власної професійної кар'єри.

Психолого-педагогічний супровід – системна діяльність практичного психолога та корекційного педагога, спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов, що сприяють засвоєнню знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню особи, нормалізації сімейних стосунків, її інтеграції в соціум.

Психологічна адаптація – система заходів, спрямованих на формування в особи здатності пристосовуватися до існуючих у суспільстві вимог та критеріїв за рахунок присвоєння їй норм і цінностей даного суспільства.

Психологічна реабілітація проводиться із врахуванням результатів діагностики психологічних якостей, здібностей та інтересів молоді з особливими потребами.

Психологічна реабілітація полягає в тактовному втручанні в процеси психічного й особистісного розвитку людини з метою усунення відхилень у

цих процесах, що має вплив не лише на особистість, але й на організацію життєдіяльності його оточення.

Вона включає **психодіагностичні** обстеження, **психокорекційні** заходи, консультативну підтримку задля формування у студентів установки на подолання всіх можливих проблем щодо негативних наслідків хвороби.

Класифікація (надзвичайних) ситуацій, які пов'язані зі зміною життя і впливають на фізичний та психічний стан постраждалого (жертви):

1. *Природні катастрофи*: землетруси, цунамі, повені, селеві потоки, схід льодовика, тайфуни і ін. Сюди ж можна зарахувати і інші перешкоди непереборної сили і їх наслідку (масштабні епідемії, наприклад).

2. *Техногенні катастрофи*: аварії на атомних станціях, вибухи газу, авіа- і автокатастрофи і ін.

3. *Соціальні катастрофи*: військові дії, міжетнічні конфлікти, теракти, бандитські напади, захоплення заручників і ін.

Всі види надзвичайних ситуацій надають на людину таку дію, яка відбивається на фізичному і психічному стані, приводячи до тяжких наслідків.

Об'єкти психологічної реабілітації:

- ті, що постраждали внаслідок:
- травми (з втратою частини тіла/органу чи набуття інвалідності),
- конфліктних дій,
- фізичного, сексуального, психологічного насильства,
- сімейного насильства,
- тероризму,
- екологічної катастрофи,
- ДТП,
- надзвичайної ситуації,
- авіакатастрофи,
- пожежі,
- військових дій,
- економічної кризи,
- епідемії,
- азартних ігор.
- сім'ї, в яких проживає інвалід (дитина-інвалід);
- ті, хто втратив житло, роботу, близьку людину, сім'ю,
- діти, які постраждали внаслідок шкільної ситуації,
- кинуті діти, діти-вулиці, соціальні сироти, діти розведених батьків,

- люди похилого віку, які залишились без опіки дітей,
- люди іншої віри, національності,
- люди з невиліковними хворобами.

Психологічну реабілітацію проводять:

- ✓ психолог,
- ✓ соціальний психолог,
- ✓ психотерапевт,
- ✓ лікар-психотерапевт,
- ✓ медичний психолог,
- ✓ психіатр,
- ✓ волонтери.

Методи психологічної реабілітації: консультація, діагностика, патронаж, корекція, анкетування, інтерв'ю, моделювання, переконування, навіювання, наслідування, тестування, бесіда, експеримент, спостереження, тренінги, психологічні ігри, психологічні програми, психомасаж (м'язове тестування, мануальне обстеження та вербальне діагностування соматичного і психічного стану клієнта), терапії (психотерапія, арттерапія, ескапотерапія, книготерапія, казкотерапія, ігротерапія, танцетерапія, бібліотерапія, музикотерапія, психофармакологічна (антидепресанти, транквілізатори, снодійні)).

Психотерапія – Психотерапія (від грецького psyche - душа і therapeia – лікування) - це сфера практичного застосування психологічних методів і засобів для вирішення різних форм психологічних проблем, лікування психічних відхилень і психосоматичних захворювань. Психотерапія – це, в першу чергу, лікування словом. В процесі словесної взаємодії між психотерапевтом і клієнтом здійснюється пошук і виявлення внутрішніх прихованих значень, лежачих в основі тих або інших психологічних проблем.

Арт-терапія представляє собою процес динамічної комунікації, що здійснюється через символічну “мову” образів. Прийомами арттерапії є малювання, моделювання з папером, фарбами, деревом, образні розмови, написання розповідей, спів, музика, виразні рухи тіла та ін.

Ескапотерапія (ескапізм – (от англ. escape - бігти - рятуватись), читання спеціальної літератури, прагнення особистості відійти від реальності в світ ілюзій, фантастики в кризових ситуаціях, безсилля, відчуження.

Ігротерапія – метод психотерапевтичного впливу на дітей і дорослих з використанням гри.

Танцетерапія спрямована на розвиток усвідомлення власного тіла, створення позитивного образу тіла, розвиток навичок спілкування, дослідження почуттів і набуття групового досвіду. Тіло і розум розглядаються як єдине ціле.

Музикотерапія представляє метод, що використовує музику в якості засобів корекції емоційних відхилень, страхів, рухових і мовних порушень, психосоматичних захворювань, відхилень у поведінці. Існують “лікувальні” каталоги музики.

Бібліотерапія – спеціальний корекційний вплив на клієнта з допомогою читання спеціально підібраної літератури з метою нормалізації і оптимізації його психічного стану.

Засоби психологічної реабілітації:

- стимульні іграшки (м'які іграшки, ляльки, м'ячі, машини, настільні ігри, конструктор),
- книги (казки для дітей, ескаполітература),
- матеріали для продуктивної діяльності – канцелярські товари (ручки, олівці, фломастери, пластилін, фарба, папір, ножиці, голка, нитка і т.п.),
- спеціальні картинки,
- психофармакологічні засоби (ліки, пігулки),
- комп'ютерні програми (тести, анкетування).

Установи психологічної реабілітації:

- ✓ психологічні консультації,
- ✓ центри практичної психології,
- ✓ центри соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з особливими потребами,
- ✓ навчальні заклади всіх типів,
- ✓ навчальні заклади УТОГ,
- ✓ навчальні заклади УТОС,
- ✓ служби екстреної психологічної допомоги (телефон довіри, мобільна допомога),
- ✓ науково-дослідницькі інститути,
- ✓ поліклініки, лікарні з психотерапевтичним відділенням,
- ✓ центри психологічної реабілітації.

Контрольні питання :

1. Психологічна реабілітація, поняття, завдання психологічної реабілітації.
2. Психокорекція та психологічна підтримка.
3. Класифікація надзвичайних ситуацій (природні, техногенні, соціальні).
4. Об'єкти психологічної реабілітації.
5. Методи психологічної реабілітації (психотерапія, арт-терапія, ескапотерапія).
6. Методи психологічної реабілітації (ігротерапія, танцетерапія, музикотерапія, бібліотерапія).

Література

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – К.: Генеза, 1996. – 368 с.
2. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища: Навч. посібник / За ред. В.С. Джигиря. – Львів, 1999. – 238 с.
3. Основи соціоекології: Навч. посібник / За ред. Г.О. Бачинського. – К.: Вища школа, 1995. – 238 с.
4. Бакка М.Т., Мельничук А.С., Сівко В.І. Охорона і безпека життєдіяльності людини: Конспект лекцій. – Житомир: Льонок, 1995. – 165 с.
5. Казаков В.А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Підручник у 2-ох ч. Ч.1: Психологія суб'єкта діяльності. – К.: КНЕУ, 1999. – 244 с.
6. Хижняк М.І., Нагорна А.М. Здоров'я людини та екологія. – К.: Здоров'я, 1995. – 232 с.